

ИЗВЈЕШТАЈИ

ИЗВЈЕШТАЈ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЦРНЕ ГОРЕ О РАДУ У 1991. ГОДИНИ

Научни сектор

У 1991. години Историјски институт Црне Горе је своју активност обављао према петогодишњем програму (1991—1995) и годишњем плану рада за 1991. годину. У неким случајевима дошло је до закашњења услед објективних или субјективних разлога. Рад на савезним пројектима: Историја народа Ју-

гославије обустављен је због распада југословенске државе створене 1918. године. Извјештај о раду Института разматрало је Научно вијеће Историјског института, оцјенивши да је он био свеобухватан и разноврстан. Рад по јединицама био је сљедећи:

1. Записи и натписи у средњовјековној Зети

Рок реализације: јул 1991. године.
Руководилац: др Божидар Шекуларец, виши научни сарадник.

Рад на овом пројекту је завршен и откуцан на 360 страница. Одредени су рецензенти за рукопис.

2. Топла — етничка и културно историјска заједница у XVIII вијеку

Рок реализације: 1994.
Руководилац мр Драгана Радосић, асистент истраживач.

Прва три мјесеца 1991. године налазила се на студијском боравку у Италији по основу реципрочне размјене стипендиста. Боравила је на Универзитету у Падови. Овај временски период искористи-

ла је за истраживања теме „Топла — етничка и културна историјска заједница у XVIII вијеку“.

У другом тромјесечју било је потребно сортирати прикупљену грађу и преводити с италијанског језика. У другој половини 1991. године радила је на писању теме.

3. Црногорско-Руски односи 1711 — 1918

Рок реализације: дугорочни пројекат

Руководилац: проф. др Јован Р. Бојовић, научни савјетник.

Према усвојеном програму Научног вијећа Института, радио је на међународном пројекту Црногорско-руски односи 1711—1918. године. Прву књигу из овог пројекта заједничка црногорско-руска редакција прихватила је за штампу током јануара 1991. године. Као уредник и члан Редакције радио је на предвођењу наслова документа објашњења уз документа, одабрао илустрације, припремио и предао рукопис у штампу.

У склопу овог пројекта радио је на Непознатим писмима митрополита Петра Петровића.

Припремио и предао у штампу зборник радова са научног скупа Становништво словенског поријекла у Албанији и Споменницу Историјског института 1948—1988). Извршио посљедњу коректуру и прелом издања Института: Ч. М. Лучић, Митрополит Петар Први; Четиристо година Манастира Пива; Уједињење Црне Горе и Боке и књиге На извору Вукова језика (Дурмиторски зборник).

Припремио и предао у штампу књигу Љетопис Манастира Пива. Такође је припремио и предао у штампу књигу Усвајање текста Општег имовинског Законика за Књажевину Црну Гору 1888. године.

Током године вршио је анкету с избјеглицама из Албаније у Црну Гору и припремио књигу за штампу под насловом Избјеглице из Албаније у Црну Гору 1991. године. Радио је на књизи Записници сједница владе Народне Републике Црне Горе 1945 — 1951. године.

По позиву је учествовао на међународном научном скупу у Мо-

ски са рефератом *Русија и Црна Гора крајем XVIII и почетком XIX вијека*.

Као члан припремних одбора научних скупова посвећених 50-годишњици устанка у Југославији учествовао је у њиховим припремама у Београду и у Титограду. У Београду је учествовао са саопштењем *Став КПЈ у Црној Гори према идејним противницима 1941 — 1942. године*, а на научном скупу у Титограду учествовао је са дискусијом.

Такође је учествовао са саопштењем на међународном научном скупу *Подаци војводе Марка Миљанова о народним обичајима у Кучима и сусједним крајевима дати Валтазару Богишићу*.

Написао неколико чланака и биљешке.

Учествовао је са писменим саопштењем на промоцијама издања Института у Шавнику, Жабљаку и Лозници.

Као одговорни уредник припремио и предавао у штампу два двоброја Историјских записа (1—2 и 3—4) за 1991. годину.

Као предсједник Редакције за историју Црне Горе учествовао је у припремама и раду Редакције.

Учествовао је у припремама и раду научних скупова Историјског института.

Рецензирао је више мањих и већих рукописа.

Учествовао је у раду редакција и савјета часописа и зборника радова (Зборник Правног факултета у Титограду, (Правни зборник, Стварање).

Обављао је послове директора Института.

4. Школовање омладине из Црне Горе и Боке у иностранству и њен утицај и дјеловање по повратку у земљу 1848—1918. ГОДИНЕ

Рок реализације 1991.

Руководилац: мр Момчило Д. Пејовић, асистент истраживач.

Планом и програмом рада за 1991. годину основни задатак именованог био је да заврши рукопис

за докторску дисертацију.

Други дио радних задатака чинила су архивска истраживања која су се односила на поједина поглавља. Због недостатка финансијских средстава та истраживања

нијесу обављена, што је учинило да рад није завршио до краја 1991. године. Крајем 1991. године извр-

шио је додатна архивска истраживања у Београду, Вршцу, Неготину и Зајечару.

5. Правни систем у Црној Гори до средине XIX вијека

Рок реализације: 1994.

Руководилац: др Чедомир Лукић, виши научни сарадник.

Руководилац теме је изналазио, сабирао и проучавао штампану, архивску и другу грађу из XVI и XVII вијека, везану за ову тему, и то му је била основна преокупација.

Истраживање је вршио о свом трошку, у Архиву САНУ и у Архиву Србије у Београду, Цетињу и у Никшићу.

У априлу су стигле и ксерокопије из Архива спољних послова Русије, које је одабрао и платио својим новцем претходне године (приликом боравка у Москви у оквиру Редакције за руско-црногорске односе). Из поменутог материјала направио је потребне изводе. Остала предвиђена истраживања, како у земљи тако и у иностранству, није могао обавити због недостатка средстава.

Поред послова и задатака везаних за тему, именовани је написао сљедеће мање чланке:

— Херцеговина почетком 19. вијека на основу неких руских извора“;

— „Босанско-херцеговачки устанак 1875. и 1876. године, на раскршћу интереса Србије и Црне Горе“;

Приказ на књигу „Паштровске исправе“ — Будва, 1990.

Учествовао је са саопштењем „Православље на тлу Црне Горе“,

на научном скупу „Православно друштво Зора“, 9. јуна, 1991. године (објављено у „Православљу“).

За Радио-телевизију Црне Горе (на њихово инсистирање) одржао је десетак предавања у оквиру теме „Из наше културне прошлости“

— „Словенска ширења на Балкану“, „Српске земље у раном периоду“, „Нека научна сазнања, предавања, усмене творевине и осврт на топономастичка обиљежја везана за словенско становништво у Албанији“ (два предавања) „Осврт на српску средњовјековну књижевност“, „Оригинална српска средњовјековна књижевност“ (два предавања), „Српско бесједништво и бесједе у средњем вијеку“ (два предавања) и „Хагиографије, апокрифи и стихови“.

Ова предавања износе око 70 страница куцаног текста и примљена су за штампу.

На Филозофском факултету у Никшићу, у оквиру научног скупа о вучедолској бици (16. новембра 1991. г.) учествовао је са рефератом „Сукоб угђаја Србије и Црне Горе у Босанско-херцеговачком устанку 1875. и 1876. године“. Реферат ће бити штампан у Зборнику радова Филозофског факултета.

Као члан Научног вијећа Института и Редакције за историју Црне Горе, учествовао је у њиховом раду и обављао и остале послове и задатке везане за рад Института.

6. Ономастика Малесије

Рок реализације 1994.

Руководилац пројекта: мр Марко Цамај, асистент истраживач.

У 1991. години пристигле су рецензије на завршену тему „Језички контакти и карактеристике

Малисора“. Будући да је рад био мултидисциплинарног карактера и прилично обиман (586 страница), било је неопходно дуже вријеме да се изврше допуне и корекције те да се поступи по упутствима ре-

цензента. Рукопис је завршен и благовремено предат Институту.

Што се тиче пројекта „Ономастика Малесије“, урадио је нацрт

пројекта, план истраживања и обраду. У том циљу набављао је потребну литературу у којој Библиотека Института оскудијева.

7. Дипломатија Црне Горе 1878 — 1918

Рок реализације: 1991.

Руководилац мр Радослав Распоповић, асистент истраживач.

Како током протеклих година рада на овом пројекту није било могуће обавити архивска истраживања у Архиву Црне Горе на Цетињу, највећи дио тих послова обављен је у првој половини ове године.

Осим у Архиву Црне Горе, на Цетињу је обавио истраживања и у Архивском одјељењу Цетињских музеја у оквиру фонда Приновљене руске грабе.

Из рада на наведеном пројекту произишла је и Збирка докумената „Међународни уговори Црне Горе 1878 — 1918“, која је припремљена за штампу у сарадњи са проф. др Гавром Перазићем. У овој години дио времена је био

посвећен пословима у вези са коначним припремањем рукописа за штампање.

Од значајних послова из рада током ове године ваља поменути учешће на научном скупу „Односи Русије и југословенских земаља крајем XIX и почетком XX вијека“, одржаном на Цетињу у октобру 1991, са саопштењем „О дипломатском заступању Црне Горе од стране руске дипломатске службе крајем XIX и почетком XX вијека“, као и припремање за штампу рукописа „О изворима и литератури за дипломатску историју Црне Горе“, саопштење које је поднио на научном скупу у организацији ЦАН-у на тему „Извори и литература за историју Црне Горе“.

8. Сељаштво у Црној Гори 1918 — 1941

Рок реализације: 1991.

Руководилац: др Перко Војиновић.

У току 1991. године руководилац теме радио је на пројекту према сугестијама рецензената. Извршио је додатна истраживања у Београду.

У овом периоду учествовао је на

скупу совјетских и југословенских историчара са темом „Неки аспекти идеја о словенској узајамности у Црној Гори крајем 19. и почетком 20. вијека“.

Радио је на редиговању и припремању за штампу рукописа „Врбаска бановина у политичком систему Краљевине Југославије“.

9. Парламентарни живот у Црној Гори 1920 — 1938

Рок реализације 1991.

Руководилац: мр Милан Бајовић, асистент истраживач.

У току 1991. године радио је на пројектима „Парламентарни живот у Црној Гори 1918 — 1941“ и „Миграциона кретања Црногораца 1912 — 1947“.

На теми „Миграциона кретања

Црногораца на Косово и Метохију и њихово страдање 1912 — 1947“ урадио је следеће: Прочитао је литературу, прегледао знатан дио штампе и сачинио пројекат. Написао је 3 прилога која се налазе у рукопису.

Написао је четири биљешке и приказа (један од њих је објављен)

10. Културна политика у Црној Гори 1929 — 1941

Рок реализације 1992.

Руководилац теме: мр Сенка Бабовић — Распоповић, асистент истраживач.

За писање теме „Културна политика у Црној Гори 1929 — 1941“ обавила је дио библиотечких и архивских истраживања у Цетињу (Државни архив, Централна библиотека).

Учествовала је на два научна скупа, у Титограду и Цетињу са саопштењима:

„НОб у ликовној умјетности Црне Горе 1945 — 1952. год.“ и „Јужнословенске земље у сјећањима П. Н. Миљукова“.

Припремила је и предала у штампу рад „Осврт на изворе за истраживање културне политике у Црној Гори 1929 — 1941“.

11. Ослободилачки рат и револуција у Црној Гори 1941 — 1945

Руководилац: др Радоје Пајовић, научни савјетник.

Рад у 1991. години одвијао се према средњорочном плану Института за 1991 — 1995. годину и према Годишњем плану.

Разрадио је пројекат за тему Ослободилачки рат и револуција у Црној Гори 1941 — 1945. Наставио је проучавање објављених извора и литературе, а прегледао је и дио картотеке Фонда италијанске грађе у Архиву оружаних снага СФРЈ.

Посебно је био у прилици да прегледа грађу о никшићком срезу у НОб 1941 — 1945. и из те проблематике написао је студију обима пет ауторских табака (75 страна).

Заједно са сарадником Владом Марковићем, публицистом, разрадио је пројекат за тему Италијански ратни војни суд за Црну Гору 1941 — 1943. Извршили су и дио истраживања објављене и необјављене грађе. Као један од осуђеника тога суда, Марковић је написао и дио својих сјећања на живот у судским затворима у Цетињу.

За збирку докумената Италијански извори о Црној Гори 1941 — 1943, која је ушла у Петогодишњи план (1991 — 1995), прегледао је дио картотеке Фонда италијанске грађе у Архиву оружаних снага СФРЈ.

Као члан Редакције Историјских записа учествовао је у кон-

ципирању и уређивању два двоброја за 1991. годину.

Као члан југословенског дијела Редакције међународног пројекта Црногорско-руски односи 1711 — 1918. вршио је истраживања у Историјском архиву у Котору и Поморском музеју у Котору и Музејима Цетиње у вези са проналажењем и избором илустрација за прву књигу пројекта, која је прихваћена за штампу.

Поводом 50-годишњице устанка народа Југославије и посебно 13-јулског устанка, као председник Института, учествовао је у организацији два научна скупа „Тринаестојулски устанак предмет науке и умјетности“, у сарадњи са ЦАНУ, и „Устанак у западној Босни 1941 — 1942“, у сарадњи са Фондом Скупштине Херцег-Нови за његовање ослободилачких традиција. Први скуп је одржан у Титограду, 11. и 12. јула 1991, а други је био планиран за октобар 1991. у Херцег-Новом, али је због ратних прилика одложен.

На научном скупу у Београду „Устанак народа Југославије 1941. године“, који је одржан 1. и 2. јула 1991, учествовао је саопштењем „Реаговање италијанског окупатора на тринаестојулски устанак и улога контрареволуционарних снага“. Учествовао је и у дискусији.

На научном скупу у Титограду (11. и 12. јула) учествовао је са

саопштењем „Италијански окупациони систем и италијанске оружане снаге у Црној Гори у вријеме тринаестојулског устанка“. Учествовао је и у дискусији.

Учествовао је на научном скупу у Сарајеву, 17. децембра 1991. године, на тему Антифашистички карактер и националне димензије устанка и НОП-а Југославије (1941 — 1945), са саопштењем „Антифашистички, ослободилачки, национални карактер НОП-а у Црној Гори (1941 — 1945)“.

Учествовао је у раду Редакције за вишетомну историју Црне Горе. По задужењу Редакције, радио је на разради пројекта за ово дјело.

Учествовао је у раду Научног вијећа Института.

Као делегат Института учествовао је у раду неких органа Универзитета „Вељко Влаховић“ као што су: Скупштина универзитета, Извршни одбор Скупштине и Ко-

мисије за научно-истраживачки рад.

Као делегат Института учествовао је у раду двије комисије СУВНОР-а за његовање ослободилачких и револуционарних традиција (Републичког и Општинског одбора).

До јуна ове године радио је у Редакцији ЕЈ за Црну Гору, нарочито на пословима који се односе на историју КПЈ/СКЈ.

Поводом 13-јулског устанка учествовао је у неколико емисија Радија и ТВ Црне Горе и дао неколико интервјуа другим средствима информисања (Танјут, „Титоградска трибина“).

Рецензирао је обимни рукопис генерала Ратка Радовића, „Природни и ратни дани 1935 — 1945“). Као руководиоца научног сектора, и послеје оставке, радио је на усаглашавању научних пројеката према критеријумима Министарства просвјете и науке, сектора за науку.

12. Црна Гора 1948 — 1953 године (друштвене промјене и политички живот)

Рок реализације 1995.

Руководилац мр Радоица Лубурић, асистент истраживач.

У 1991. години почео је рад на овој теми. Написао је пројекат и доставио га Институту на даљи поступак.

На међународном научном скупу ЈУГОСЛАВИЈА У ДРУГОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ 1941. ГОДИНЕ, одржаном 1. и 2. јула у Београду, поднио је саопштење „Утицај руског (совјетског) фактора на 13-јулски устанак у Црној Гори“. У склопу овога, учествовао је и на Округлом столу „Југославија — јуче, данас и сутра“. На Научном скупу „13-јулски устанак у Црној Гори — Предмет науке и умјетно-

сти“, одржаном у Титограду 11. и 12. јула 1991. године, поднио је саопштење „Друштвено-економске и демографске основе Црне Горе на почетку другог свјетског рата и њихов утицај на 13-јулски устанак“. Оба ова саопштења припремљена су за штампу. У документарној серији „Југославија у другом свјетског рату 1941 — 1945“, коју је емитовала Телевизија Београд, учествовао је са два прилога.

Написао је два приказа: „Бранко Петрановић, Момчило Зечевић, Агонија две Југославије“, и „Др Ђоко Трипковић, Прилике у Југославији и Велика Британија 1945—1948“.

13. Кретање и структура становништва у титоградској општини 1945—1991

Рок реализације 1991. године.
Руководилац пројекта: Вукајло
Глушчевић, асистент сарадник.

У 1991. години радио је на следећим радним задацима:

1. — За тему „Кретање и структура становништва у титоградској општини 1945 — 1981. година“ урадио је следеће:

а) Обавио је додатна истраживања на територији Титограда, гдје је спровео анкету чији је индекс био 1000.

б) Од 4. 11. до 28. 11. 1991. године обавио је додатна истраживања у Архиву Војводине, при чему је обрадио 730 фасцикли о колони-

стима подгоричке (титоградске) општине.

ц) Написао је уводни дио теме и извршио обраду и класификацију грабе за први дио теме.

2. — Спремао је усмени докторски испит и при том проучио обимну литературу.

Пошто није био у могућности да преко Универзитетске библиотеке добије литературу која му је била неопходна за усмени докторски испит, вршио је истраживања у Београду (4 — 27. XII 1991).

У другом полугодишту провео је два мјесеца на боловању, што је знатно утицало на реализацију плана предвиђених задатака.

14. Средњовјековна архитектура на тлу Црне Горе

Руководилац: Драгица Ђурашевић — Милић, асистент истраживач.

У току првих седам мјесеци 1991. године била је на породичном боловању, а у току августа користила је годишњи одмор. У међувремену била је ангажована око одбране магистарског рада. Магистрирала је 2. јула 1991. године..

И поред обавеза и објективних ограничења у раду, почела је да сакупља грађу у вези са темом „Средњовјековна архитектура на тлу Црне Горе“.

Научно вијеће

У току 1991. године Научно вијеће Историјског института одржало је неколико сједница. На сједницама се разговарало о Петогодишњем и Годишњем програму рада Института, извјештајима о раду, одређивању рецензената за рукописе и за избор у научна звања, усвајање рукописа за штампу, програму истраживања сарадника Института и др.

„Историјски записи“

Више година Редакција „Историјски записи“ суочава се са основним и најтежим проблемом, тј. са његовим финансирањем. У 1991. години часопис је добио од Фонда за науку помоћ за штампање Часопис не добија новчану помоћ за плаћање хонорара сарадницима, за лекторисање, техничко уређивање и хонорар члановима Редакције. Одговорни уредник је улагао напоре да одржи часопис, што му је успјело. Због недостатка средстава Редакција не може да припрема понеки тематски број часописа, да објављује критичке историографске осврте, да уговора радове са стручњацима за поједина питања и друго. Све су то крупни проблеми са којима се Уредник и Редакција суочавају.

Но, и поред тога низа тешкоћа материјалне природе, Редакција је у току 1991. години припремила и предала у штампу два двоброја „Историјских записа“.

Редакција за вишетомну историју Црне Горе

У току 1991. године Научно вијеће Историског института формирало је Редакцију за историју Црне Горе. Редакција је одржала сједницу, на којој је договорено да током 1992. године организује округли сто (јавна расправа) о концепцији Историје Црне Горе. Након тога Редакција ће приступити организацији рада на писању историје. Током 1991. године Фонд за науку је дао средства за одржавање сједнице Редакције.

Библиотека

Након свих настојања и залагања, писменог обраћања на многе адресе и упркос свим разговорима и састанцима са представницима одговарајућих органа, тијела и служби, комисија и институција — непримјерени статус и третман Библиотеке Историског института Републике Црне Горе остао је непромијењен, а садашњи положај и начин финансирања нијесу још не само ријешени већ ни формално дефинисани.

Чак ни прелазак на фондски и буџетски начин финансирања није донио никакву промјену.

До сада се све сводило на финансирање два радна мјеста (такође из режије) и евентуално нешто средстава (испод сваког минимума) за набавку књига.

Све је ово неповољно утицало на рад Библиотеке у 1991. години.

Библиотека је у 1991. години добила од Фонда за науку једнократну помоћ за куповину металних полица за једну мању просторију 5m x 2,30m) у износу од 124.000,00 динара док је друга исте величине остала за наредну годину.

Библиотека је од Института добила 5.000 динара за монтирање полица и средстава за куповину 15 књига.

Није било средстава за куповину ни основних библиотечких образаца за свакодневни рад.

У току 1991. године у Библиотеци су радила два стручна радника: библиотекар — руководилац књижничар. Обављали су послове предвиђене Систематизацијом радних мјеста, послова и задатака.

Књижничар је вршио инвентарисање, радио у Читаоници и служио читаоце, радио послове магацинарања, улагао књиге и периодику, сређивао депо, водио евиденцију и статистику, комплетирао и разврставао новине, давао потребне информације и обављао друге пратеће послове за које се указала потреба.

Библиотекар — руководилац Библиотеке радио је на организационим и стручним пословима.

Радио је на стручној обради монографских публикација, али због недостатака смјештајног простора тај је рад био врло отежан, а прекинут рад на уједначавању и редакцији постојећег каталога као и припреме око формирања стручног каталога због недостатка и простора и стандардних каталожских ормарића, па и стандардних библиотечких образаца.

Водио је бригу око комплетирања периодике и њеног повезивања, као и заштите оштећених књига, али тај посао тешко иде због кашњења у књиговезници.

Радио се и на међубиблиотечкој позајмици, сарадњи и размјени, на комплетирању фонда уопште, на кореспонденцији и набавци библиотечког материјала.

Руководилац Библиотеке се ангажовао на пословима адаптирања и повећања смјештајног простора, посебно на адаптирању двије просторије за смјештај библиотечког фонда, као и на другим пратећим пословима у Институту. Водио је бригу око набавке библиотечког инвентара и опреме.

Посебно се ангажовао на попуњавању фонда размјеном и поклоном.

Реализовани су, углавном, сви послови који нијесу везани за материјална улагања, техничка средства и нужни библиотечки инвентар.

У 1991. години приновљено је 418 књига, од тога куповином 15, поклонима 346, размјеном 58 књига. Остало су сепарати из „Историјских записа“ и других часописа.

Највећи дио публикација (књига часописа) поклонила је Централна народна библиотека „Ђурђе Црнојевић“, с којом је, иначе, успостављена добра сарадња.

Осим научних радника из Историјског института, библиотеку су користили и други научни и стручни радници из земље и иностранства, студенти и пензионери.

Евидентиран је 151 читалац, с тим што су неки користили публикације и грађу и по неколико пута, па и по неколико мјесеци.

Вршена је размјена са 47 институција из земље и 31 из иностранства.

Приновљено је 47 наслова часописа из земље у 69 свезака и 31 наслова часописа из иностранства у 83 свеске. Приновљено је 19 наслова.

Архив Историјског института

У току 1991. године Запослени у Архиви обављали су текуће организационе, административне и техничке послове, пружали услуге корисницима грађе, радили на сређивању и заштити постојеће грађе, вршили обилазак регистратура и радили на припреми грађе за публикавање.

У Архиву је током године радило око 80 корисника грађе, а један број њих је на захтјев услуживан достављањем података, информација или слањем ксерокс-копија докумената. Они су користили око 1500 докумената — предмета из Архива, од чега је за њихове потребе ксерографисано око 200 докумената.

У циљу заштите грађа је редовно провјетравана, чишћена од прашине; замјењиване су дотрајале кошуљице, наљепнице или кутије. Због недостатка средста-

ва, Архив није могао вршити конзервирање оштећених оригинала, нити масовније ксерографисање оригинала грађе. Из истих разлога није се могло вршити истраживање и снимање грађе из других архива ради попуње и комлетирања фондова за предратни и ратни период. Почетком године радници Архива преуредили су једну канцеларију у привремени депо. Наиме, у канцеларији су монтиране металне сталаже у које је смјештена преузета архива из регистратуре Историјског института, Архива Редакције за историју Црне Горе, као и неколико збирки грађе које су биле неусловно смјештене у постојећем депоу.

Током године Архив је највише радио на сређивању грађе. Сређена је приновљена, предратна и ратна грађа — ради се о више десетина докумената, углавном ксерокс-копија и других архива који су обрађени и уведени у књиге инвентара и регреса. Рађено је на обради фонда Главног штаба НОПО за Црну Гору уз израду предметне, географске и именичне картотеке. Сређена је приновљена грађа добијена од Лидије Јовановић (супруге Блажа Јовановића), тако да сада ова збирка има 30 кутија грађе сређене и смјештене у депо. По хронолошко-тематском принципу уз израду кратког садржаја за сваку кутију сређено је 20 кут. грађе Републичког вијећа синдиката, 12 кут. грађе Главног одбора Народног фронта, 42 кутије грађе Среског комитета СК Колашин и 24 кутије грађе Среског комитета СК Котор. Сређен је комплетан фонд грађе Редакције за историју Црне Горе, укупно 24 кутије, и 4 кутије грађе Историјског института за период 1948—1952. Напомињемо да је ова грађа својевремено, због опасности од пропадања, преузета у потпуно несређеном стању, па се сада приликом сређивања издваја материјал предвиђен за комисијско шкартирање.

Током године радници Архива обишли су регистратуре бивших

републичких организација Савеза комуниста, Социјалистичког савеза социјалистичке омладине, са циљем да се стекне увид у њихову грађу, да се она среди и обезбиједи од пропадања, те по могућности припреми за предавање надлежном Архиву.

У договору са Главним одбором ДПС Црне Горе, радници Архива обишли су бивше општинске организације СК и Социјалистичког савеза, са циљем да се оствари увид у стање њихове грабе и да се она што боље среди и обезбиједи од пропадања до предавања надлежности архивским установама.

Током године радници Архива су радили на припреми грабе за публикавање, премда је Републички фонд за науку од почетка 1991. године престао да финансира пројекат „Извори за историју радничког покрета и револуције у Црној Гори“. Почетком године изишла је из штампе књига докумената „Други конгрес СК Црне Горе“, чији су приређивачи др Бранислав Ковачевић, Славко Станишић и Миле Бакић.

У првој половини године довршена је научно стручна обрада докумената за другу књигу Зборника „Подгорички срез у НОР-у. Затим је направљен садржај за објекте овог Зборника и поново детаљно прегледан текст рукописа (675 докумената са 2.455 страна) ради исправке предвиђених грешака у тексту докумената, напоменама и садржају. Рађено је и на припреми за штампу књиге „Документи НОП-а Црне Горе 1941 године, за коју је прекуцано, сравњено и обрађено неколико десетина докумената.

Радници Архива учествовали су у раду органа Историског института, Друштва архивских радника Црне Горе и на научним скуповима и округлим столовима одржаним у Титограду.

Због неријешеног статуса и финансирања Архив се у 1991. години нашао у посебно тешкој ситуацији. Почетком, године Републички

фонд за науку (сада Министарство за просвету и науку) прекинуо је финансирање Пројекта „Извори за историју радничког покрета и револуције у Црној Гори“. Од првог јула 1991. Министарство за културу престало је да финансира дјелатности Архива што је био својеврсни преседан. Одговорни у Институту улагали су велике напоре да Архив остане у саставу Института. У том смислу упућено је више захтјева, дописа и информација надлежним републичким органима и вођено низ разговора и састанака посвећених овом питању. Као резултат свега тога накнадно су одобрена извјесна средства за исплату личних дохода радника Архива за друго полугође 1991. године. Издвајањем Архива из састава Института најодговорнији појединци и органи у Црној Гори разграђују и уништавају једну од најугледнијих научних установа у Републици! Овакв поступак наодговорнијих у Црној Гори несхватљив је у научној и културној јавности не само у Трећој Југославији већ и у свијету.

Спољни сарадници Института

1. ЦРНОГОРСКО-РУСКИ ОДНОСИ ОД ПАРИСКОГ ДО БЕРЛИНСКОГ КОНГРЕСА 1856-1878. ГОДИНЕ“, чији је руководилац проф. др Радоман Јовановић, више година касни и није завршен.

2. „ЗАНАТИ У БОКИ КОТОРСКОЈ У СРЕДЊЕМ ВИЈЕКУ“, чији је руководилац др Марица Маловић — Ђукић, није завршен, јер је руководилац прешао у Историски Институт САНУ у Београду 1989. године.

3. „ЦРНОГОРСКА МИТРОПОЛИЈА И ОСЛОБОДИЛАЧКА БОРБА ЦРНЕ ГОРЕ У ХВИЈУ ПРВОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА“, чији је руководилац др Новак Ражнатовић, није завршен. Због неизвршених обавеза пошао је у пријевремену пензију јуна 1989. године.

4. „ЈУГОСЛОВЕНСКА ИДЕЈА У ЦРНОЈ ГОРИ У ПЕРИОДУ 1750-1918 ГОДИНЕ“, чији је руководиолац др Новица Ракочевић, није завршен због погоршаног здравственог стања — Именовани је пошао у пензију јуна 1989. године.

5. Пројекат „ДИПЛОМАТСКИ ОДНОСИ ЦРНЕ ГОРЕ И СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА, чији је руководиолац мр Милан Булајић, завршен је у форми прилога и докумената.

6. „БАР ПОД МЛЕТАЧКОМ ВЛАШТУ“, чији је руководиолац Тадија Бошковић, није завршен због објективних околности насталих на Универзитет у Приштини.

7. „ЉУДСКЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ ЖРТВЕ У ДРУГОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ“, чији је руководиолац др Томислав Жугић, редовни професор Филозофског факултета у Никшићу, није завршен због тога што се именовани налазио на дужем боловању.

8. „КАДРОВИ РЕВОЛУЦИЈЕ“, чији је руководиолац Милија Станишић, завршен је и достављен на рецензију.

Издавачка дјелатност

Институт је у 1991. години конкурисао код Министарства за просвјету и науку, поред часописа „Историјски записи“, још са 18 рукописа.

У 1991. години објављене су следеће публикације:

1. Четиристо година Манастира Пива (зборник радова);

2. Митрополит Петар Први Петровић Његош од др Чедомира М. Лучића;

3. Уједињење Црне Цоре и Боке Которске 1813 — 1814 (зборник радова);

4. Дурмиторски зборник — На извору Вукова језика (зборник радова);

5. Косовски бој у историји, традицији и стваралаштву Црне Горе, зборник радова (суиздавач са ЦАНУ);

6. Петар II Петровић Његош — граба, књига V“ припремио др Миловић;

7. Становништво и насеља Зетске равнице од најстаријег до новијег доба од др Павла Радусиновића (Суиздавач Универзитетска ријеч).

Институт је закључно уговоре о издавању још неколико рукописа, који се налазе у штампи.

Сектор за правне и финансијске послове

У оквиру сектора, у 1991. години радило се на уобичајеним пословима: припремани су нацрти општих аката Института, обављани су послови на измјенама и допунама општих аката у складу са новим законским прописима и потребама Института, припремљен је извјештај о раду Института за 1990. годину, припремљен је план рада Института за 1991. годину, објављивани су послови у вези са конкурсом код Министарства за просвјету и науку за финансијска средства Института, сачињен је завршни рачун Института за 1991. годину, припремљени су периодични обрачуни средстава у складу са финансијским прописима, закључивани су уговори за штампање рукописа, обављани су књиговодствено-рачуноводствени и благајнички послови.

Поред напријед наведених послова, у оквиру сектора у 1991. години обављани су и други правно-управни, финансијско-рачуноводствени, административно-канцеларијски, технички, помоћни и други послови у складу са систематизацијом послова и радних задатака за потребе Института.